

Postadres: Postbus 20301, 2500 EH Den Haag

Aan geadresseerde

Bezoekadres

Schedeldoekshaven 100

2511 EX Den Haag

Telefoon (070) 3 70 69 73

Fax (070) 3 70 79 75

www.justitie.nl

Onderdeel
Contactpersoon
Doorkiesnummer(s)
E-mail
Datum
Ons kenmerk
Bijlage(n)
Onderwerp

DJJ
H. Lenters
070 - 370 61 77
r.buzing@minjus.nl; h.lenters@minjus.nl
30 september 2005
5376462/05/DJJ
2
Bijeenkomst over (rechts)gevolgen en internationale pleegzorg

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

Geachte heer, mevrouw,

Graag wil ik u/uw organisatie¹ uitnodigen voor een bijeenkomst over de (rechts)gevolgen van interlandelijke adoptie en over internationale pleegzorg die plaats vindt op 3 november a.s. van 14.00 tot 17.00 uur in zaal 404 van Campus Den Haag Universiteit Leiden, Lange Houtstraat 5-7. Een routebeschrijving vindt u bijgesloten.

Aanleiding voor deze bijeenkomst is tweërlei. In december 2004 is een advies verschenen van de Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming (RSJ), een adviesorgaan, waarin deze een vraagteken zet bij de vanzelfsprekendheid van de keuze voor sterke adoptie, aandacht vraagt voor zwakke adoptie en de overheid vraagt om een discussie te initiëren over de adoptie en de rechtsgevolgen ervan. Een kopie van dit advies treft u als bijlage aan. Verder heeft in de herfst van 2004 in aanloop van een werkconferentie over interlandelijke adoptie op 9 december 2004 over verschillende onderwerpen in een aantal werkgroepen overleg plaatsgevonden. In één van die werkgroepen kwam uitdrukkelijk naar voren dat internationale pleegzorg meer aandacht verdient. Het lijkt mij goed om beide onderwerpen met professionals en (juridische) deskundigen te bespreken. De bespreking zal worden betrokken bij de verdere beleidsvorming binnen mijn ministerie.

¹ In beginsel één persoon per organisatie.

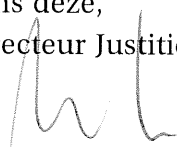
De RSJ en de International Foster Care Organisation (IFCO) hebben zich bereid verklaard om een inleiding te houden.

Graag verzoek ik u per e-mail aan te geven of u/uw organisatie bij de bijeenkomst aanwezig zal zijn (r.buzing@minjus.nl).

Ik hoop u op 3 november a.s. te mogen ontmoeten.

Hoogachtend,

de Minister van Justitie,
namens deze,
de Directeur Justitieel Jeugdbeleid,

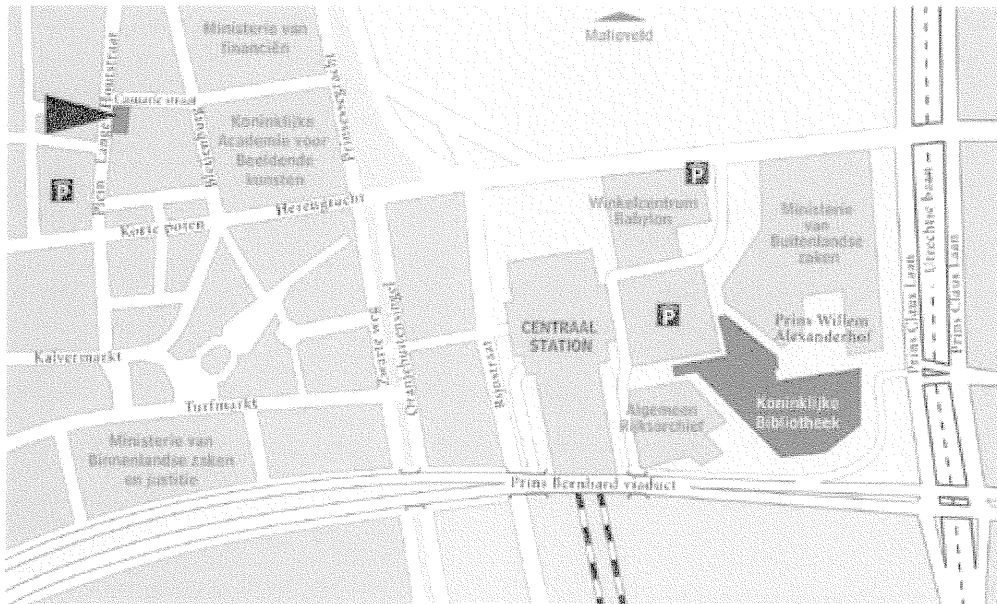
blv

N.P. Levenkamp

Lijst van genodigden:

Mevr. Mr E. Frohn, Internationaal Juridisch Instituut
Mevr. Prof. Dr F. Juffer, RU Leiden
Mevr. Mr. R. de Lange-Tegelaar
Mevr. Mr M. Meijdam-Slappendel
Dhr. Mr G.E. Schmidt, T.M.C. Asser Instituut
Mevr. Dr. H. Storsbergen, RU Utrecht
Mevr. Dr. A. Vinke
Adoptief Ouders Overleg
Defence for Childeren International
International Foster Care Organisation
International Social Service
Nederlandse Adoptie Stichting
Raad voor de Kinderbescherming
Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming
Stichting Afrika
Stichting Flash
Stichting Hogar
Stichting Kind en Toekomst
Stichting Meiling
Stichting Pleegzorg Nederland
Vereniging Aangaande Adoptiedriehoek Nederland
Vereniging Wereldkinderen

Routebeschrijving Campus Den Haag

Campus Den Haag Universiteit Leiden
Lange Houtstraat 5-7
2511 CV DEN HAAG
Tel: 070 - 3021070

Routebeschrijving Lange Houtstraat 5 - 7 (vlak bij café Schlemmer)

Met de auto:

Vanuit Amsterdam rijdt u over de A4 tot aan het Prins Clausplein.

Vanuit Rotterdam rijdt u over de A13, vervolgens de A4 tot aan het Prins Clausplein.

Vanuit Utrecht A12 rijdt u over de A13 tot aan het Prins Clausplein.

Vanaf het Prins Clausplein

U volgt de borden Den Haag over de Utrechtse Baan. Aan het einde van dit stukje snelweg gaat u linksaf de Zuid-Hollandlaan op. U zorgt dat het Malieveld aan uw linkerhand blijft. Bij de verkeerslichten (T-kruising) gaat u linksaf de Koningskade op om vervolgens bij de verkeerslichten rechtsaf de Korte Voorhout op te gaan. De tweede straat gaat u linksaf de Lange Houtstraat in. Parkeren kan in de de Pleingarage (betaald).

Looproute vanaf CS:

Vanaf de voorzijde van CS loopt u naar de kruising aan uw linkerhand (Bezuidenhoutseweg / Rijnstraat), steekt u de weg over en loopt u de Herengracht op (daar bevindt zich het ROI). U loopt de Herengracht helemaal uit, vervolgens ook de Korte Poten uitlopen. Zodra u het Plein aan uw rechterhand ziet gaat u rechtsaf u loopt dan vanzelf de Lange Houtstraat in.

De Lange Houtstraat bevindt zich op een loopafstand van circa 10 minuten lopen van het Centraal Station en van het Malieveld.

Openbaar vervoer:

Tram 16: halte Toernooiveld

Aan de Minister van Justitie
Postbus 20301
2500 EH 's-Gravenhage

Datum : 12 december 2004
Kenmerk : CR35/1027328/04/TH/TvV
Betreft : advies inzake (interlandelijke)adoptie: sterk of zwak?

Mijnheer de Minister,

Hiermee vraagt de Raad uw aandacht voor het volgende:

Enkele jaren geleden heeft zich een uitgebreide discussie voorgedaan in het Parlement naar aanleiding van de behandeling van het wetsvoorstel adoptie door personen van hetzelfde geslacht (Kamerstukken 26 673). Het betrof hier de adoptie van kinderen binnen Nederland, maar u bent daarbij ook ingegaan op de vraag waarom (destijds) voor een sterke adoptie is gekozen en niet voor een zwakke vorm van de adoptie (Kamerstukken II, 26 673, nr. 3, MvT, p. 8 e.v.; alsmede kamerstukken II, nr. 4, p. 21 en nr. 5 p. 37 en 38.). In de Memorie van Toelichting, p. 9, staat Uw standpunt terzake beschreven:

“gezien het bovenstaande is ervan afgezien om naast de bestaande mogelijkheden van adoptie en gezamenlijk gezag/gezamenlijke voogdij nog een (bepaalde vorm van) zwakke adoptie voor te stellen. De meerwaarde van zwakke adoptie in het Nederlands rechtsstelsel, dat uitgaat van minderjarigenadoptie, is in het algemeen marginaal te achten, en het scheppen van een derde mogelijkheid die sterk zou lijken op gezamenlijk gezag/gezamenlijke voogdij, zou de duidelijkheid niet ten goede komen”. Deze opvatting (bijvoorbeeld dat een zwakke adoptie omgezet moet kunnen worden in een sterke adoptie) heeft u herhaald bij de behandeling van het wetsvoorstel inzake de Wet conflictenrecht adoptie (Kamerstukken 28 457 en 28 458).

Hoewel uw standpunt in deze bekend is, heeft de Raad zich recentelijk beraden op het instituut adoptie, met name op de wijze waarop hieraan in het Nederlandse recht vorm is gegeven.

Geldend recht

Een adoptieverzoek kan op grond van art. 1:227 lid 3 BW alleen worden toegewezen, indien de adoptie in het kennelijk belang van het kind is, op het tijdstip van het verzoek tot adoptie vaststaat en voor de toekomst redelijkerwijs te voorzien is dat het

kind niets meer van zijn ouder of ouders in de hoedanigheid van ouder te verwachten heeft, en aan de voorwaarden, genoemd in artikel 228 van Boek 1 BW, wordt voldaan. Behoudens partneradoptie komen door de adoptie de geadopteerde, de adoptiefouder en zijn bloedverwanten of de adoptiefouders en hun bloedverwanten in familierechtelijke betrekking tot elkaar te staan. Tegelijkertijd houdt de familierechtelijke betrekking tussen de geadopteerde, zijn oorspronkelijke ouders en hun bloedverwanten op te bestaan (art 1:229 BW).

Mening van de Raad

Hoewel onomstotelijk vaststaat dat adoptie het kennelijk belang van het kind moet dienen, zijn hierbij twee aspecten zwaarwegend, te weten: in de eerste plaats het aspect van inbedding in een pleegmilieu, dat het kind de beste kansen biedt tot optimale verzorging en opvoeding, het zogenaamde 'nestwarmteaspect' en in de tweede plaats de afstammingsconstructie.

De *centrale* vraag is waar het accent dient te liggen. Is dat het bieden van een veilige plaats aan het kind in een pleeggezin of gaat het om het vestigen van een nieuwe afstammingsrelatie en moet dat laatste aspect het uitgangspunt zijn voor de keuze van de juridische vorm waarin de adoptie gegoten wordt. In Nederland is bij de invoering van het instituut adoptie expliciet gekozen voor de meest 'volledige' vorm, de 'adoptio plena', ofwel de sterke adoptie, die inhoudt dat de juridische banden met de natuurlijke ouders geheel worden verbroken.

De Raad plaatst een vraagteken bij de vanzelfsprekendheid van de keuze voor sterke adoptie. De Raad ziet, mede op basis van het aan artikel 8 EVRM ontleende uitgangspunt dat (geadopteerde) kinderen zo min mogelijk worden belemmerd in de toegang tot hun biologische ouders, een aantal argumenten dat pleit voor het toepassen van een zwakkere vorm van adoptie. Deze argumenten worden hieronder uitgewerkt, waarbij ook wordt stilgestaan bij de historische ontwikkeling die heeft geleid tot het kiezen voor de variant van de sterke adoptie. Naar het inzicht van de Raad bestaan er – nader uit te werken – alternatieven voor deze variant die mogelijk meer in het belang zijn van het te adopteren kind.

De totstandkoming van de adoptiewetgeving

De voorbereidingen voor de op 1 november 1956 ingevoerde Adoptiewet stonden sterk onder de invloed van de lobby van de in de destijds geldende wetgeving praktisch rechteloze pleegouders. De legitieme vrees dat ouders hun kind op ieder moment konden weghalen uit het pleeggezin was een belangrijk argument voor invoering van een sterke adoptie.

Een niet te verwaarlozen categorie pleegouders betrof degenen bij wie in de oorlogsjaren joodse pleegkinderen waren geplaatst. Die pleegouders vreesden bij niet-terugkeer van de ouders inmenging van familieleden die een claim zouden leggen op het uit de joodse cultuur "ontwortelde" kind. Om deze reden is de in Nederland gemaakte keuze voor sterke adoptie te begrijpen als een reactie op de wens, door de oorlog ontstane pleeggezinsituaties "een zo volledig mogelijke" rechtsbescherming te bieden. Nog in 1939 immers meende de Regering dat versterking van de rechtspositie van pleegouders niet noodzaakte tot het hanteren van het middel van adoptie, met het verbreken van de oorspronkelijke familiebanden als uitgangspunt.

Historisch interessant is, dat de naoorlogse FIOM-commissie, wier voorstellen de grondslag zouden vormen voor de Adoptiewet van 1956, een 'adoptio plena' (volle adoptie) bepleitte "uitgaande van bij de commissie bekende enkele gevallen van overduidelijke afstand."ⁱ

De commissie – en mogelijk ook de wetgever – zagen adoptie als uitzonderingsrecht en wel voor die gevallen waarin het kind van niemand in de zin van opvoeder, meer iets te verwachten had. De praktijk is anders gebleken. Van maatregel van

kinderbescherming (Cloeck in zijn proefschriftⁱⁱ) is adoptie geworden tot een alternatieve vorm van gezinsvorming.

Vervolgens heeft er zich de ontwikkeling voorgedaan dat kinderen van buitenlandse afkomst de plaats hebben ingenomen van de Nederlandse kinderen die ter adoptie werden aangeboden. Dit heeft ertoe geleid dat er in plaats van in de Nederlandse cultuur gewortelde kinderen thans vrijwel alleen buitenlandse kinderen worden geadopteerd. Deze ontwikkeling is met een groep Griekse kinderen begonnen in de loop van de jaren zestig van de vorige eeuw. Tegenwoordig worden met name kinderen uit niet-Europese landen, met name landen in Zuid-Oost Azië en Zuid-Amerika, ter adoptie aangeboden. In het bijzonder heeft de adoptie van buitenlandse kinderen een dimensie aan de adoptie toegevoegd, die de in een aantal gevallen spelende problematiek compliceert.

Naar een nieuwe adoptieregeling?

Gelet op het inmiddels achterhaald zijn van de argumenten voor de variant van de sterke adoptie, alsmede op de ontwikkelingen zowel ten aanzien van de overwegingen die aan het adopteren van een minderjarig kind ten grondslag liggen als in de herkomst van de betreffende kinderen, is de Raad van mening dat de tijd rijp is voor een zorgvuldige afweging van de meest aanvaardbare (juridische) vorm van adoptie en de vanzelfsprekendheid van de keuze daarin voor de sterke variant. Ook in de familierechtspraak van de laatste jaren is een op artikel 8 EVRM gebaseerde tendens waarneembaar waarin het instandhouden van banden met de (natuurlijke) familie wezenlijk wordt geacht met het oog op het belang van het kind.

Het Haags Adoptieverdrag van 1993 kent het uitgangspunt dat adoptie alleen wenselijk is indien opvang van het kind in het land van herkomst zelf moeilijk zo niet onmogelijk is. Aangenomen wordt dat opvoeding in een gezin buiten het geboorteland te prefereren valt boven duurzame groepsopvoeding in een kindertehuis in het geboorteland. De Raad leest in het uitgangspunt van het Verdrag nadrukkelijk de opdracht dat uiterste inspanningen moeten worden betracht om het kind in een gezin in het eigen land op te laten groeien.

In sommige gevallen kan het echter de minst slechte oplossing zijn om tot adoptie over te gaan. Het is dan de vraag of het in die gevallen zo vanzelfsprekend moet zijn dat adoptie plaats vindt in de *sterke variant* zoals deze thans in Nederland bestaat. De Raad wijst erop dat de sterke adoptie een totale breuk met de ouders en daarmee met het land van herkomst meebrengt, die afstand schept tot het verleden van het kind en daardoor discontinuïteit benadrukt. Het kind verliest zijn oorspronkelijke geslachtsnaam. Er wordt voor het – meestal zeer jonge – kind gekozen voor het leven. Uit onderzoek blijkt steeds weer dat de drang om op zoek te gaan naar de natuurlijke ouders en biologische achtergrond heel groot is.ⁱⁱⁱ Het feit dat uit meer recent onderzoek^{iv} blijkt dat het merendeel van de jongvolwassen geadopteerden goed functioneert en dat de meerderheid tevreden is met het feit dat zij is geadopteerd, vormt op zichzelf geen argument *voor* het handhaven van een sterke adoptievorm. Nu de in het voorgaande geschetste argumentatie voor een zwakke adoptievorm reeds langere tijd opgeld doet (zie de dissertaties van Schmidt en Meijdam-Slappendel en het rapport van de Raad voor het Jeugdbeleid^v) is het opvallend dat deze variant tot medio de jaren negentig van de vorige eeuw in Nederland nooit serieus is overwogen.^{vi} In Europees verband kunnen argumenten voor de zwakke adoptie na 1990 bijvoorbeeld worden ontleend aan artikel 8 EVRM, dat het respecteren van het oorspronkelijke (ouderlijke) gezinsleven en dat van het pleeggezin beoogt.

Het kennelijk belang van het kind

Art. 1:227 (oud) BW bepaalde tot 1 april 1998 dat de adoptie, zowel uit het oogpunt van verbreking van de banden met de ouder(s), als van bevestiging van nieuwe banden

met de adoptiefouders, in het kennelijk belang van het kind moest zijn. Omdat dit begrip 'banden', waaronder zowel feitelijke als juridische betrekkingen worden verstaan, tot misverstand kon leiden, is dit in de nieuwe redigering van art. 1:227 lid 3, welke op 1 april 1998 in werking trad, gewijzigd.¹ Sedert 1 april 1998 is de precisering van het kennelijk belang van het kind uit de wet verdwenen. Vereist is nu, dat komt vast te staan dat de adoptie in het kennelijk belang is van het kind.² Wat overigens onder dit kennelijk belang moet worden verstaan is aan het oordeel van de rechter overgelaten. In de jurisprudentie zijn prachtige voorbeelden te vinden van de toetsing aan dit kennelijk belang, waarbij geoordeeld is over kwesties als de feitelijke contacten met de oorspronkelijke ouders, de feitelijke verzorgingsduur, de statusvoorlichting aan het kind, de financiële belangen van het kind, de belangen van een weeskind en een vondeling bij adoptie, de aanwezigheid van meer pleegkinderen in het adoptiegezin.³ Aan het vereiste van het kennelijk belang is per 1 april 2001 toegevoegd dat op het tijdstip van het verzoek tot adoptie vaststaat en voor de toekomst redelijkerwijs te voorzien is, dat het kind niets meer van zijn ouder(s) in de hoedanigheid van ouder te verwachten heeft.

Het Haags Adoptieverdrag

In het Haags Adoptieverdrag van 1993 wordt uitdrukkelijk buiten beschouwing gelaten of er in het betreffende (ontvangende) land een zwakke of een sterke adoptieregeling bestaat. In het rapport explicatief wordt immers nadrukkelijk geconstateerd dat de invulling van het begrip 'adoption' in de Conventie wordt overgelaten aan de verdragsluitende landen.^{vii}

In de verschillende standpunten van de bij het verdrag betrokken landen blijkt vooral de nadruk te worden gelegd op het uitoefenen van de "parental role" door de pleegouders, 'psychologically als wel as physically'. Het ouderlijk gezag als zodanig of de juridische positie waarop de adoptiefouders dit gezag baseren vormt geen onderwerp van beschouwing. Hieruit kan worden geconcludeerd dat ook dit verdrag geen steun biedt aan het (eenzijdig) hanteren van het sterke adoptiemodel.

Ten slotte

De raad wil U vragen om een discussie te initiëren over de adoptie en de rechtsgevolgen ervan. Naar het oordeel van de Raad moet deze discussie breed worden gevoerd. Gezien de hierbij betrokken belangen van duizenden kinderen en hun ouders moet deze discussie op een zorgvuldige manier worden voorbereid en gevoerd. Adoptieorganisaties, (aspirant)adoptiefouders en –kinderen, afstandouders, rechterlijke macht en andere belanghebbenden zouden in deze discussie betrokken moeten worden.

De Raad meent er daarom goed aan te doen U de in dit advies neergelegde gedachtegang voor te leggen en ziet met belangstelling uit naar uw visie ten aanzien van de geschetste problematiek.

Hoogachtend,

J.G. Kraaijeveld-Wouters,
algemeen voorzitter,

Prof. mr. P. Vlaardingerbroek
voorzitter sectie Jeugd.

¹ Onder het toen geldende recht moest ook de bevestiging van nieuwe banden in het kennelijk belang van het kind zijn. In de praktijk bleek het echter moeilijk in te schatten of het kind bij zijn nieuwe ouders gelukkiger zou worden. Financiële belangen (het kind van rijke ouders werd geadopteerd door een onvermogen ouderpaar) mochten hierin niet doorslaggevend zijn.

² Zie HR 19 mei 2000, *NJ* 2000, 455 en HR 27 oktober 2001, *NJ* 104 m.nt. JdB, waarin de Hoge Raad bepaalde dat het belang van het kind bij adoptie toeneemt naarmate het kind langer door de adoptanten is verzorgd en opgevoed.

³ Zie de aantekeningen van M.J.C. Koens bij art. 1:227 lid 3 BW van de losbladige Personen- en familierecht.

ⁱ Nota: De Adoptie, rechtsinstituut in ontwikkeling, Kluwer Deventer, 1969. diss. blz 23 e.v.

ⁱⁱ Cloeck, dissertatie 1946: "Adoptie als Vraagstuk van Kinderbescherming", onderzoek naar het afstaan en aannemen van kinderen, Uitgeverij J.H. de Bussy, Amsterdam 1946.

ⁱⁱⁱ Onderzoek van R.A.C. Hoksbergen e.a. naar geadopteerde Griekse kinderen uit 1995: Het begon in Griekenland, een verkenning van de achtergrond van in Griekenland geboren, geadopteerde jongvolwassenen en de betekenis van de adoptiestatus. Iets meer dan de helft van de Grieks geadopteerden heeft een goed gevoel over het geadopteerd zijn. Bijna alle 103 Grieks geadopteerden (91%) zijn terug geweest naar Griekenland. De geadopteerden geven aan dat ze zich thuis voelden in Griekenland, zichzelf herkende in de Griekse mensen, niet meer opvielen en zich erkend voelden in hun Grieks zijn. Het daar rondlopen gaf hen een goed gevoel. Ze vonden het heerlijke en rustgevend. Voor 41% van de onderzoeksgroep is de daadwerkelijke zoektocht naar de biologische ouders begonnen.

^{iv} Tieman, van der Ende en Verhulst: adoptiekinderen als volwassenen, een vervolgonderzoek naar het functioneren van interlandelijk geadopteerden, uit 2003, Erasmus MC.

^v Dissertaties van G.E. Schmidt en M. Slappendel uit 1996; in 1990 het rapport "Afstamming, adoptie en sociaal ouderschap" van de Raad voor het Jeugdbeleid.

^{vi} Verwezen kan bijvoorbeeld ook worden naar een bijdrage van M.J. van Dijk in een publicatie van het Thijmgenootschap, Tjeenk Willink-Zwolle, uit 1990 (pagina 54): "Ten aanzien van interlandelijke adoptie zou de discussie zich in de toekomst moeten richten op de vraag of een zwakke adoptievariant in onze wet ingevoerd zou moeten worden. De meeste herkomstlanden kennen zelf de zwakke adoptie. Gedacht zou kunnen worden aan een adoptievorm, waarbij de familierechtelijke betrekkingen overgaan terwijl de afstammingsrelatie met de oorspronkelijke ouders blijft bestaan. Dit voorkomt verduistering van de afstamming, hetgeen weer van belang is voor de identiteitsvorming van de geadopteerde".

^{vii} Een citaat uit het Rapport. explicatief., paragraaf nr. 87: (there is no agreement as to what...other consequences the adoption brings out. Epl. 41).